

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Hanna Rucińska SO del. Elżbieta Milewska - Czaja (spr.)
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 12 grudnia 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa S. A.

przeciwko T. K.

o stwierdzenie nieważności czynności prawnej

na skutek apelacji pozwanego i zażalenia pełnomocnika z urzędu adwokata M. J.

od wyroku Sądu Okręgowego we W.

z dnia 25 maja 2016 r., sygn. akt I C 5/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 4 (czwartym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych zasądza kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych;

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 5 (piątym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych zasądza kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych;

III. oddala apelację w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we W. na rzecz adwokata A. K. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy

VACa 829/16 , VACz (...)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we W. wyrokiem z dnia 25 maja 2016r. w sprawie z powództwa S. A. przeciwko T. K. o stwierdzenie nieważności czynności prawnej w pkt 1. stwierdził nieważność czynności prawnej dokonanej przez pozwanego T. K. w dniu (...) roku, polegającej na nieodpłatnym ustanowieniu na rzecz syna O. S. dożywotniej służebności mieszkania na lokalu mieszkalnym oznaczonym nr (...), położonym w budynku przy ul. (...) we W., stanowiącym odrębną nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy we W. prowadzi księgę wieczystą (...); w pkt.2 zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3 817 zł (trzy tysiące osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu; w pkt 3 nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego we W. kwotę 4 345 zł (cztery tysiące trzysta czterdzieści pięć złotych) tytułem nieopłaconych kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniony był powód; w pkt 4 zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego we W. na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokata A. K. kwotę 1 800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu; w pkt 5 zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego we W. na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokata M. J. kwotę 1 800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu.

Sąd Okręgowy orzekając oparł się na następującym stanie faktycznym i rozważaniach prawnych:

Sąd I instancji ustalił, że Sąd Okręgowy we W. wyrokiem z dnia 26 marca 2008 roku zasądził od P. U. i T. K. na rzecz S. A. kwotę 41 944,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 września 2007 roku z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego dłużnika zwalnia drugiego. Na podstawie opisanego wyżej tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wszczęta została egzekucja przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym we W. W. W. w sprawie Km (...). Egzekucja skierowana została do ruchomości i nieruchomości stanowiących własność dłużnika, w tym w szczególności do mieszkania przy ul. (...). W dniu (...) roku T. K. obciążył mieszkanie przy ul. (...) dożywotnią służebnością mieszkania na rzecz swojego syna O. S.. Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2013 roku wydanym przez Sąd Rejonowy we W. T. K. uznany został za winnego tego, że w dniu (...) roku we W. działając w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego we W. z dnia 26 marca 2008 roku, sygn. akt IC (...) obciążył lokal mieszkalny stanowiący jego własność położony we W. przy ul. (...) dożywotnią służebnością mieszkania na rzecz syna O. S., zagrożony zajęciem, uszczuplając w ten sposób zaspokojenie roszczeń z w/w lokalu S. A. na kwotę 41 944,50 zł, tj. czynu z art. (...) i za to wymierzył mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 2 lata. Sąd ten orzekł także o grzywnie. Apelacje wniesione od opisanego wyżej wyroku Sąd Okręgowy we W. uznał za oczywiście bezzasadne. Wierzytelność wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego we W. z dnia 26 marca 2008 roku w sprawie IC (...) nie została wyegzekwowana.

Sąd I instancji wskazał, że w niniejszej sprawie bezsporne było, iż pozwany prawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy we W. w sprawie IC (...) zobowiązany został do zapłaty na rzecz powoda kwoty 41 944,50 zł. Na podstawie tego orzeczenia zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wszczęta została egzekucja, w toku której powód nie uzyskał zaspokojenia. Poza sporem pozostawał również fakt skazania pozwanego za przestępstwo z art. (...). Pozwany został uznany winnym tego, że w dniu (...) roku w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego we W. obciążył lokal mieszkalny zagrożony zajęciem, stanowiący jego własność dożywotnią służebnością mieszkania na rzecz swojego syna uszczuplając w ten sposób zaspokojenie roszczeń z tego lokalu S. A.. W tym stanie rzeczy zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy były wnioski dowodowe zgłoszone przez pozwanego. Okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia wynikały bowiem z prawomocnych orzeczeń wydanych w sprawach jakie były prowadzone przeciwko pozwanemu. Wskazać w tym miejscu należy, iż ocena czy określone fakty mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, zależy nie tylko od tego, jakie to są fakty, lecz także - a nawet w pierwszej kolejności - od tego, jak sformułowana i rozumiana jest norma prawna, która w rozstrzyganej sprawie została zastosowana. Każdy stan faktyczny jest bowiem oceniany w aspekcie określonego przepisu prawa materialnego, które to prawo wyznacza zakres koniecznych ustaleń faktycznych, jakie powinny być w sprawie poczynione i jednocześnie przepisy prawa materialnego mają rozstrzygające znaczenie dla oceny, czy określone fakty, jako ewentualny przedmiot dowodu, mają wpływ na treść orzeczenia. Zgodnie z art. 189 k.p.c. strona może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W ocenie Sądu I instancji powód wykazał, iż ma interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności czynności prawnej opisanej w pozwie (art. 189 k.p.c.). Nieruchomość położona we W.

przy ul. (...) stanowi jedyny składnik majątku pozwanego, z którego może w postępowaniu egzekucyjnym zaspokoić się powód. Prowadzone dotychczas postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do wykonania prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego we W. w sprawie IC (...). Pozwany wnosząc o oddalenie powództwa twierdził, iż wiarygodność wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego we W. w sprawie IC (...) spłacił w czasach, kiedy był osobą majątną i prowadzącą działalność gospodarczą, że jest to dług „wirtualny” oraz, że w okresie od 20 października 2009 roku do 26 lutego 2010 roku dysponował wystarczającym majątkiem, aby zaspokoić żądania powoda. Pozwany w celu udowodnienia tych twierdzeń wniósł o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków oraz dowodu z przesłuchania stron. Sąd Okręgowy wskazał, że związany jest treścią prawomocnego orzeczenia wydanego w sprawie o zapłatę (IC (...)). Związanie treścią prawomocnego orzeczenia oznacza nakaz przyjmowania przez podmioty wymienione w art. 365 § 1 k.p.c., że w objętej orzeczeniem sytuacji faktycznej stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z sentencji wiążącego orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 maja 2011 roku IV CSK 563/10 LEX nr 864020). W szczególności nie jest dopuszczalne prowadzenie ponownego sporu co do okoliczności faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia zakończonego sporu sądowego. Inaczej ujmując, nie jest dopuszczalne w świetle art. 365 § 1 kpc odmienne ustalenie zaistnienia, przebiegu i oceny istotnych dla danego stosunku prawnego zdarzeń faktycznych w kolejnych procesach sądowych między tymi samymi stronami, chociażby przedmiot tych spraw się różnił. Przy czym na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążącą ma co do zasady sentencja orzeczenia Sądu wydana w innej sprawie, jednak nie zawsze. W wyroku z 29 września 2011 roku IV CSK 652/10 LEX nr 1129162 Sąd Najwyższy ocenił, że moc wiążącą na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. ma wprawdzie jedynie sentencja orzeczenia, niemniej jednak w niektórych przypadkach – jak np. w razie oddalenia powództwa – ze względu na ogólność rozstrzygnięcia, doniosłość przy ustalaniu zakresu mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia, czyli granic prawomocności materialnej orzeczenia, mogą mieć moc wiążącą także zawarte w uzasadnieniu orzeczenia motywy rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy wskazał, iż znikąd nie wynika, aby po uprawomocnieniu się wyroku wydanego w sprawie IC (...) objęte tym orzeczeniem zobowiązanie wygasło i nie może być egzekwowane. Pozwany nie twierdził, iż dokonał zapłaty po powstaniu tytułu wykonawczego, w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego. Pozwany nie twierdził również, iż posiada majątek pozwalający mu na zaspokojenie powoda. Podnosił jedynie, iż w przeszłości posiadał zasoby pozwalające na dokonanie zapłaty. Nie twierdził natomiast, iż po wydaniu orzeczenia on lub drugi z dłużników zaspokoił powoda. Nie przedstawił na to żadnych dokumentów. Z twierdzeń pozwanego nie wynika również, aby toczyła się z jego powództwa sprawa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego wydanego w sprawie IC (...). W ocenie Sądu I instancji powód miał interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności oświadczenia woli złożonego przez pozwanego. Orzeczenie wydane w niniejszej sprawie jest bowiem niezbędne do usunięcia wpisu o ustanowionej służebności osobistej w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej samodzielny lokal mieszkalny opisany w pozwie i ochrony interesów powoda. Obciążenie lokalu mieszkalnego służebnością doprowadziło bowiem do tego, iż lokal ten stał się „niesprzedawalny” na bardzo długi okres czasu, co ostatecznie doprowadziło do tego, że w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego nie doszło do zaspokojenia powoda (wierzyciela). Pozwany nie posiada innego wartościowego składnika majątku, z którego możliwe byłoby skuteczne przeprowadzenie egzekucji, co wyraźnie wynika także ze złożonego oświadczenia majątkowego. Powód wykazał także, że czynność dokonana przez pozwanego jest nieważna - art. 58 § 1 k.c. Czynność ta została podjęta w celu przestępczym. Pozwany składając oświadczenie woli, którego dotyczy niniejsza sprawa działał w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego we W. z dnia 26 marca 2008 roku w sprawie IC (...). Fakt ten wynika z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego we W. w sprawie II K (...). Sąd Okręgowy podkreślił, że w sprawie cywilnej w myśl art. 11 k.p.c. Sąd jest związany ustaleniami wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa. W związku z tym niedopuszczalne jest dokonywanie jakichkolwiek własnych ustaleń co do tych okoliczności, którymi sąd jest związany. W skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego, a sąd ten pozbawiony jest możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie, w tym w szczególności ustaleń odmiennych niż przeniesione na podstawie tego wyroku z procesu karnego. Pozwany składając oświadczenie woli, którego dotyczy sprawa zmierzał do udaremnienia wykonania orzeczenia w sprawie IC (...), tj. osiągnięcia celu zabronionego przez ustawę. Sąd I instancji podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 października 2005 roku, IICK 174/05, OSNC 2006/9/149, iż czynności

cywilno-prawnych nie można wykorzystywać jako środka do osiągnięcia przestępczych celów i orzekł jak w pkt 1. Sentencji.

O kosztach Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 kpc). Pozwany przegrał sprawę winien zatem zwrócić powodowi koszty procesu oraz uiścić na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe (opłatę sądową od pozwu), od których powód został zwolniony. Powód był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika w osobie adwokata. Wynagrodzenie pełnomocnika wraz opłatą skarbową od pełnomocnictwa wyniosło 3 617 zł - § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.). Pozwany natomiast był reprezentowany przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu, czy czym w toku procesu doszło do zmiany reprezentującego pozwanego adwokata. Skarb Państwa zobowiązany jest zatem do pokrycia kosztów adwokata, ponieważ nie ma podstaw do zasądzenia ich od przeciwnika. Koszty te obejmują wynagrodzenie i wydatki jednego adwokata (art. 98 § 3 k.p.c.). Koszty te wynoszą zatem po 1 800 zł (1/2 z 3 600 zł) powiększone o należny podatek VAT dla każdego z adwokatów reprezentujących powoda - § 6 pkt 6 z zw. z § 19 i 20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Zarówno bowiem adwokat A. K. jak i adwokat M. J. wnieśli o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, oświadczając iż nie zostały one w żadnej części opłacone.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucił mu:

1/ nieważność postępowania poprzez pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw tj. naruszenie art.379pkt5kpc w zw. z art.214§1i 214(1)§1kpc co nastąpiło poprzez nieuwzględnienie wniosku pozwanego o odroczenie rozprawy z dnia 25 maja 2016r., zakończenie postępowania dowodowego i wydanie wyroku bez przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony pozwanej, której nieobecność była spowodowana stanem zdrowia uniemożliwiającym udział w rozprawie, co jest potwierdzone zaświadczeniem lekarskim i dalszym zaświadczeniem lekarza sądowego;

2/ naruszenie art.58§1kc przez błędną wykładnię i przyjęcie, że czynność dokonana w warunkach uznania jej za przestępstwo z art.300kk winna być uznana za czynność w całości nieważną na podstawie art.58§1kc w sytuacji, gdy nie można każdorazowo utożsamiać przestępności z nieważnością czynności prawnej, albowiem istnieją określone przez prawo sposoby ochrony praw wierzyciela- art.527kc i sankcją za dokonanie czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli jest jej bezskuteczność względna, nie zaś jej uznanie za bezwzględnie nieważną;

3/ naruszenie art.233§1kpc, które miało wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia poprzez pominięcie dowodów i twierdzeń przytoczonych przez pozwanego w odpowiedzi na pozew na okoliczność wykazania, iż pozwany dokonał zwrotu zobowiązania powoda ustalonego wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 26.03.2008r., sygn. akt IC (...), a nadto iż pozwany na dzień wszczęcia egzekucji w przedmiocie realizacji w/w wyroku posiadał majątek wystarczający, aby zaspokoić w całości wierzytelność powoda;

4/ naruszenie art.29 ustawy z dnia 26 maja 1982r. Prawo o adwokaturze w zw. z §19pkt 1 w zw. z §2 ust. 2 i §6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez ich błędną wykładnię i zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu poniżej stawki minimalnej przewidzianej w/w rozporządzeniu.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o oddalenie powództwa w całości i obciążenie powoda kosztami postępowania oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu adw. A. K. nieopłaconych w całości ani w części kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję według norm przepisanych w stawkach minimalnych plus należny podatek VAT ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu swojego stanowiska skarżący wskazał, że w niniejszej sprawie doszło do nieważności postępowania, albowiem Sąd Okręgowy pozbawił pozwanego prawa do obrony w sytuacji gdy w dniu 25 maja 2016r. pomimo złożenia

przez pełnomocnika pozwanego wniosku o odroczenie rozprawy popartego załączonym zwolnieniem lekarskim w zakresie wystąpienia nagłej przyczyny uniemożliwiającej stawienie się pozwanego na wyznaczony termin rozprawy w postaci choroby uznał, iż nie ma podstaw do odroczenia rozprawy. Ponadto skarżący szczegółowo odniósł się do pozostałych zarzutów szeroko argumentując ich zasadność.

Zażalenie na postanowienie zawarte w pkt 5 powyższego wyroku wniosła pełnomocnik z urzędu pozwanego adwokat M. J. zarzucając mu naruszenie §6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu polegające na sprzecznym z prawem przyznaniu adwokat M. J. połowy kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu udzielonej pozwanemu. Wskazując na powyższe skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez przyznanie należnego wynagrodzenia w kwocie 3600zł powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie jedynie w zakresie kosztów, a w pozostałym zakresie jako bezzasadna podlegała oddaleniu. Natomiast zażalenie było zasadne w całości.

Sąd Apelacyjny, będąc obowiązany jako instancja merytoryczna, poczynić własne ustalenia co do stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 roku, III CKN 812/98, OSNC z 2000 r., Nr 10, poz. 193), po dokonaniu własnej samodzielnej i swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego przyjął, iż brak jest podstaw do dokonywania zmian w tym zakresie i tym samym przyjął za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji co do stanu faktycznego.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu nieważności postępowania. Dokonując oceny, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, należy przede wszystkim rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych. Jeżeli doszło do ich naruszenia należy zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu. Następnie trzeba dokonać oceny, czy pomimo zaistnienia wspomnianych przeszkód strona mogła bronić swych praw w procesie. Strona zostaje pozbawiona możliwości działania wówczas gdy zostaną spełnione kumulatywnie wszystkie te warunki.(por. postanowienie SN z dnia 23.06.2016r. II PZ 12/16).

Skarżący zarzucił nieważność postępowania poprzez pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw tj. naruszenie art.379pkt 5 kpc w zw. z art.214§1 i 214(1)§1 kpc co nastąpiło poprzez nieuwzględnienie wniosku pozwanego o odroczenie rozprawy w dniu 25 maja 2016r., zakończenie postępowania dowodowego i wydanie wyroku bez przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony pozwanej, której nieobecność była spowodowana stanem zdrowia uniemożliwiającym udział w rozprawie, co było potwierdzone zaświadczeniem lekarskim i dalszym zaświadczeniem lekarza sądowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższy zarzut jest bezzasadny, albowiem nie doszło do nieważności postępowania w niniejszej sprawie. Zgodnie z art. 379 pkt 5 kpc nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. W ocenie Sądu Apelacyjnego należy zgodzić się z poglądem Sądu Najwyższego, że nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw wymaga stwierdzenia takiego naruszenia przepisów postępowania, którego skutkiem jest niemożność działania strony w postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem tylko o takie uchybienia procesowe, które faktycznie uniemożliwiły stronie podjęcie obrony przed wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia.(por. postanowienie SN z dnia 29.09.2016r. (...) 56/16).

Należy wskazać, że na rozprawie w dniu 25 maja 2016r. stawił się pełnomocnik pozwanego, złożył zaświadczenie lekarskie, że pozwany w tym dniu nie może uczestniczyć w rozprawie i wniósł o odroczenie rozprawy, którego to wniosku Sąd Okręgowy nie uwzględnił oddalając go, oddalając również wniosek o zawieszenie postępowania, a następnie po udzieleniu głosu pełnomocnikom stron, zamknął rozprawę i wydał wyrok. Należy wskazać, że pozwany nie był wzywany do osobistego stawiennictwa na rozprawę, albowiem dowód z przesłuchania stron został przez sąd pominięty na rozprawie w dniu 11.02.2015r. i nie zostały zgłoszone ponowny wniosek o przesłuchanie pozwanego.

Ponadto sąd meriti na tej rozprawie nie przeprowadzał żadnego postępowania dowodowego, ponadto pozwany został pouczony o treści art. 214¹ §1kpc, który wskazuje, że usprawiedliwienie niestawiennictwa z powodu choroby stron, ich przedstawicieli ustawowych, pełnomocników, świadków i innych uczestników postępowania, wymaga przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie sądu, wystawionego przez lekarza sądowego (k.159 akt). Pomimo tego zostało złożone jedynie zaświadczenie od lekarza, lecz nie zostało ono wystawione przez lekarza sądowego. Jak wynika z akt na rozprawę nie był wzywany pozwany, a jedynie został o rozprawie zawiadomiony jego pełnomocnik. Rozprawa odbyła się po otwarciu jej na nowo, gdyż pozwany złożył wniosek o wyłączenie sędziego. Sąd Apelacyjny przychylił się do poglądu Sądu Najwyższego, że w sytuacji gdy sąd nie czynił żadnych dodatkowych ustaleń faktycznych na podstawie dowodu dopuszczonego po otwarciu rozprawy na nowo, to nie można przyjąć, że brak obecności stron na tej rozprawie spowodowało rzeczywiste pozbawienie możliwości obrony praw uczestników postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 KPC.(por. postanowienie SN z dnia 29.09.2016r. (...) 54/16).

W sytuacji, gdy nie doszło do nieważności postępowania należy rozważyć zarzut naruszenia art.233§1kpc. Jak wskazuje się w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 roku, II CKN 817/00, LEX nr 56906), ocena wiarygodności mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie wyraża istotę sądenia w części obejmującej ustalenie faktów, ponieważ obejmuje rozstrzygnięcie o przeciwstawnych twierdzeniach stron na podstawie własnego przekonania sędziego powziętego w wyniku bezpośredniego zetknięcia się ze świadkami, dokumentami i innymi środkami dowodowymi. Powinna odpowiadać regułom logicznego rozumowania wyrażającym formalne schematy powiązań pomiędzy podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego wyznaczające granice dopuszczalnych wniosków i stopień prawdopodobieństwa ich występowania w danej sytuacji. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 kpc) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Wbrew stanowisku skarżącego, nie sposób uznać, żeby apelacja skutecznie podważała prawidłowość dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny mocy dowodowej i wiarygodności zebranego w sprawie materiału dowodowego i wyprowadzonych na tej podstawie wniosków. Podkreślić należy, iż to, że określony dowód został oceniony niezgodnie z intencją skarżącego, nie oznacza naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem może być jedynie przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, dokonana przez Sąd Okręgowy ocena materiału dowodowego jest wszechstronna i przekonująca, zaś wyprowadzone wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym. Należy wskazać, że twierdzenia skarżącego iż Sąd I instancji pominął dowody i twierdzenia przytoczone przez pozwanego w odpowiedzi na pozew są bezzasadne. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu szczegółowo odniósł się do twierdzeń pozwanego, że pozwany dokonał wcześniej zwrotu zobowiązania powoda ustalonego wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 26.03.2008r. sygn. akt IC (...), a nadto, że pozwany na dzień wszczęcia egzekucji w przedmiocie realizacji tegoż wyroku posiadał majątek wystarczający, aby zaspokoić w całości wierzytelność powoda. Przede wszystkim należy wskazać, że Sąd I instancji wydał postanowienia na rozprawie w dniu 11.02.2015r. w zakresie oddalenia i pominięcia wniosków dowodowych pozwanego, natomiast pozwany reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika nie zgłosił zastrzeżenia w terminie zgodnie z art.162kpc. W tej sytuacji skarżącemu nie przysługuje prawo powoływania się na te uchybienia w toku dalszego postępowania. Ponadto Sąd I instancji prawidłowo wskazał, że jest związany prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 26.03.2008r. w zakresie istnienia wierzytelności w kwocie 41.944,50zł zgodnie z art. 365§1kpc. Natomiast fakt, że wierzytelność ta nie została dotychczas zaspokojona był bezsporny między stronami. Pozwany jest właścicielem jedyne go składnika majątkowego jakim jest własność przedmiotowego mieszkania obciążonego służebnością na rzecz małoletniego syna, który obecnie zamieszkuje z matką w innym lokalu

mieszkalnym, co wynika z aktu notarialnego k.170-173. Potwierdza to obecny stan majątkowy pozwanego wykazany w oświadczeniu majątkowym(k.144-146). Należy wskazać, że Sąd Okręgowy słusznie uznał, że zgodnie z art.11 kpc jest związany treścią wyroku karnego, tj. ustaleniem, że czynność prawna, której unieważnienia żądał powód doprowadziła do uszczuplenia majątku pozwanego w celu niemożności(udaremnienia) zaspokojenia roszczeń powoda w kwocie 41.944,50zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie doszło również do naruszenia art.58§1kc .

Skarżący wskazał, że czynność dokonana w warunkach uznania jej za przestępstwo z (...) nie powinna być automatycznie uznana za czynność w całości nieważną na podstawie art.58§1kc w sytuacji, gdy nie można każdorazowo utożsamiać przestępności z nieważnością czynności prawnej albowiem istnieją określone przez prawo sposoby ochrony praw wierzyciela tj. art.527kc i sankcją za dokonanie czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli jest jej bezskuteczność względna, nie zaś jej uznanie za bezwzględnie nieważną.

Należy wskazać, że to stronie powodowej jako dysponentowi procesu przysługuje wybór roszczenia, którego będzie się domagał wytaczając powództwo przeciwko pozwanemu. Otóż roszczenie o ustalenie nieważności czynności prawnej jest roszczeniem dalej idącym niż roszczenie wynikające z art.527§1kc służące ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Skoro powód domaga się w niniejszym procesie ustalenia nieważności bezwzględnej umowy ustanowienia dożywotniej służebności mieszkania, to należy uznać, że takie roszczenie w świetle art.189kpc w zw. z art.58§1kc jest uzasadnione.

Zgodnie z art.58§1kc czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

Sąd I instancji prawidłowo uznał, że sąd cywilny na mocy art.11kpc związany jest ustaleniami wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa. Jak wynika z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego pozwany składając oświadczenie woli przed notariuszem obciążając swoje mieszkanie przy ul. (...) dożywotnią służebnością mieszkania na rzecz swojego małoletniego syna O. S. w dniu 8.02.2010r. działał w celu przestępczym tj. w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego we W. z dnia 26.03.2008r. sygn. akt IC (...) i został prawomocnie skazany za przestępstwo z art.(...). Tak więc pozwany zmierzał do osiągnięcia celu zabronionego przez ustawę. Cel czynności prawnej wiąże się z intencją podmiotu dokonującego czynności, co do osiągnięcia określonego stanu rzeczy. Cel konkretnej umowy wpływa na kształt praw i obowiązków stron. Cel nie musi być wyartykułowany w treści umowy, a może być ustalany na podstawie okoliczności towarzyszących dokonaniu czynności prawnej. Cel umowy można określić jako intencję stron, co do osiągnięcia pewnego stanu rzeczy. Ustalenie celu umowy jest niezwykle istotne, bowiem sprzeczność celu czynności z ustawą prowadzi do nieważności czynności prawnej.(por. „ Nieważność czynności prawnej.” M.Gutowski C.H.Beck W-wa 2012r.)

Sąd Najwyższy wskazał, że dokonana z naruszeniem zakazu wynikającego z norm prawa publicznego czynność prawna kształtująca stosunki cywilnoprawne jest nieważna zgodnie z art. 58 § 1 kc.(por. wyrok SN z dnia 26.11.2002r. V CKN 1445/00). Tak więc celem ustanowienia dożywotniej służebności mieszkania na rzecz małoletniego syna było uniemożliwienie zaspokojenia wierzyciela zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 26.03.2008r., albowiem mieszkanie obciążone dożywotnią służebnością mieszkania jest praktycznie niezbywalne. Należy więc uznać, za prawidłowe stwierdzenie Sądu I instancji, że zostały wyczerpane przesłanki do unieważnienia czynności prawnej w postaci ustanowienia dożywotniej służebności na mocy art.58§1kc, albowiem czynność ta miała na celu udaremnienie wykonania orzeczenia Sądu Okręgowego we W. z dnia 26.03.2008r. sygn. akt IC (...) , za co pozwany został prawomocnie skazany (przestępstwo z art.300§2 kk). Sąd Apelacyjny przychylił się do poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku 28.10.2005r. IICK 174/05 OSNC 2006/9/149 , że czynności cywilno-prawnych nie można wykorzystywać jako środka do osiągnięcia przestępczych celów. Jak wskazuje Sąd Najwyższy przepis art.58kc ma zastosowanie, jeżeli działania zakazane normami prawa karnego stają się przedmiotem zobowiązań podejmowanych w czynnościach cywilnoprawnych, które z tego powodu nie mogą być uznane za ważne .(por. wyrok

SN z dnia 12.12.2008r. II CSK 278/08). Należy uznać, że w sytuacji gdy ze względu na cel umowy zawartej między stronami dochodzi do naruszenia zakazu wynikającego z norm prawa publicznego, w szczególności prawa karnego skutkiem jest nieważność tej czynności prawnej.

Mając na uwadze powyższe należało apelację oddalić na mocy art.385kpc.

Na uwzględnienie zasługiwało natomiast zażalenie pełnomocnika z urzędu oraz zarzut apelacyjny naruszenia art.29 ustawy z dnia 26.05.1982r. prawo o adwokaturze w zw. z §19pkt1 rozporządzenia MS z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Otóż niezasadnie Sąd Okręgowy uznał, że w zakresie ponoszenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu pozwanemu należy zastosować art.98§3kpc i wobec tego, że pozwany był reprezentowany przez dwóch pełnomocników z urzędu podzielić te koszty po połowie. Otóż zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 28.03.2012r. V CZ 161/11, które to stanowisko Sąd Apelacyjny w całości aprobuje, koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jeżeli zostaną pokryte przez Skarb Państwa, nie stanowią kosztów procesu, o których mowa w art. 98 § 1 i 3 KPC. Podstawą ich ponoszenia przez Skarb Państwa nie są przepisy KPC dotyczące kosztów procesu ani przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.). Subsydiarny i publicznoprawny obowiązek ponoszenia tych kosztów przez Skarb Państwa wynika z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.). Należy wskazać, że adwokat A. K. oraz adwokat M. J. wniesli o przyznanie im kosztów nieopłaconej pomocy prawnej oświadczając iż nie zostały one w żadnej części opłacone. Zgodnie z art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa. Natomiast zgodnie z ust.2 art. 29 rozporządzenia Minister Sprawiedliwości określa szczegółowe zasady ponoszenia tych kosztów. Zgodnie z §19pkt1 w zw. z §2 ust2 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu pełnomocnikom ustanowionym z urzędu przysługuje wynagrodzenie w kwocie po 3600zł powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług i w tym zakresie zmieniono pkt 4 i 5 wyroku na mocy art.386§1kpc.

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na mocy art.29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze w zw. z §16 ust.1 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 w zw. § 4 ust.3 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 3.10.2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

SSA Hanna Rucińska SSA Roman Kowalkowski SSO del. Elżbieta Milewska-Czaja